

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-78>

УДК 330.322

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ІНВЕСТИВАННЯ В УКРАЇНІ

CURRENT INVESTMENT TRENDS IN UKRAINE

Чернега Вероніка Володимирівна

асистент,

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4684-1289>**Полозун Анна Леонтіївна**

студентка,

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5190-9586>**Касьян Аліна Василівна**

студентка,

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4066-5798>**Cherneha Veronika, Polozun Anna, Kasian Alina**

Vinnytsia Institute of Trade and Economics of SUTE

Розвиток інвестиційної діяльності являє собою каталізатор економічного розвитку. Про це свідчать наукові праці та залежність макроекономічних факторів від підвищення рівня інвестицій. У статті розглянуто динаміку прямих іноземних інвестицій в Україну, інвестиційна привабливість, проаналізовано обсяги залучення ОВДП, які знаходяться в обігу та за категоріями юридичні та фізичні особи, нерезиденти та НБУ. Проаналізовано динаміку інвестиційного клімату за останні п'ять років. Розглянуто прямі іноземні інвестиції в Україну та з України. Наведені причини зниження інтересу інвесторів до вкладень капіталу в Україну. Включено аналіз інвестиційної привабливості України. Досліджено сектори економіки, які постраждали та не зазнали змін з початку повномасштабного вторгнення. Виокремлено найбільш привабливі галузі для інвестування у воєнні та післявоєнні часи та сучасні тенденції інвестування в Україну. Визначено найпопулярніші галузі для інвестицій після завершення війни.

Ключові слова: інвестиції, прямі іноземні інвестиції, інвестиційна привабливість, інвестиційний клімат, облігації внутрішньої державної позики.

The article examines the dynamics of foreign direct investments in and from Ukraine, investment attractiveness, analyzes the amount of government bonds in circulation and by such categories as: legal entities and individuals, non-residents and the National Bank of Ukraine. The research carried out is quite relevant and will remain so in the future, because it is quite an important segment of the economy for any region. With the beginning of the full-scale invasion of Ukraine, there was an outflow of foreign capital from the country, which hit the subjects of the donation. In times of war, investment is a very necessary source of economic recovery and healing. Right now, it is necessary to determine priority directions and analyze opportunities for investors, this will allow attracting more funds from investors, by outlining the main current and profitable directions for investments. The dynamics of the investment climate over the past five years have been analyzed and the characteristics for investors have been provided. Direct foreign investments in Ukraine and from Ukraine are extensively processed and described. The reasons for the decrease in investors interest in capital investments in Ukraine during the war are given. An analysis of the investment attractiveness of Ukraine with the use of a survey of respondents and the study of these results based on previous studies is included. Sectors of the economy that have been affected or have not changed their trends since the beginning of the full-scale invasion are considered. The most attractive directions for investing in wartime and post-Soviet times and modern investment trends in Ukraine are highlighted. The most popular areas for investment after the end of the war have been identified. The articles and works of other scientists, analysts and financiers were analyzed. However, the analytical base of the Ministry of Finance of Ukraine and the European Business Association was used. In the conclusion of the article, a list of the main industries that are relevant at the time and will be relevant after the end of the war is given. This article will be useful as a reference for investors, students, and a wide range of individuals.

Keywords: investment, direct foreign investment, investment attractiveness, investment climate, domestic state loan bonds.

Постановка проблеми. Інвестування є рушійною силою розвитку інвестиційного клімату в будь-якій країні. Важливим джерелом фінансування інвестиційних потреб економіки України є прямі іноземні інвестиції. Наразі існує потреба в дослідженні інвестиційної привабливості України та оптимізації механізмів залучення інвестицій на фоні швидкозмінного середовища та впливу війни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні засади інвестування досліджують у своїх працях наступні науковці: Бенджамін Грем, Мельник А. В., Шевчук В. Я., Рогожин П. С., Гук О. В. та інші. Незважаючи на значні дослідження в галузі інвестування недостатньо дослідженими залишаються питання зміни пріоритетних напрямів іноземних інвестицій в період воєнного стану.

Мета статті. Метою статті є дослідження тенденцій інвестування в Україні за останні п'ять років та виокремлення найбільш привабливих галузей для інвесторів у воєнний та післявоєнний часи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Досвід азійських країн таких як Сінгапур Японія та Китай, показує, що розвиток інноваційно-інвестиційної системи забезпечує максимально швидкий та потужний розвиток економіки. Інноваційно-інвестиційна сфера досить швидкозмінювана й потребує кваліфікованого систематичного та комплексного втручання з боку держави. Прогресивно сформована та грамотно реалізована політика в цьому напрямі дозволить забезпечити ефективне використання усіх наявних ресурсів держави та призведе до отримання певних економічних вигод в майбутньому.

В процесі інвестиційної діяльності організація, як правило, зіштовхується з завданням вибору інвестиційного рішення. Прийняття

ефективного інвестиційного рішення можливе з урахуванням наступних факторів: вид інвестиції, вартість інвестиційного проєкту, множинність доступних проєктів, обмеженість фінансових ресурсів, ризик, пов'язаний з прийняттям інвестиційного рішення, бажаний рівень дохідності, перевіривши його на адекватність за допомогою існуючих методів визначення ставки дисконтування та вцілому впливає на оцінку компанії або окремого виду бізнесу [1]. Підсумовуючи вищесказане варто зазначити, що інвестиційна діяльність потребує вагомого багажу знань для вибору напрямів та форм інвестування.

Ретроспективний аналіз конкурентоспроможності підприємств дозволяє стверджувати, що інноваційний розвиток є основною передумовою економічного зростання, а управління інноваціями підприємств промисловості є основним завданням їх розвитку [2].

Аналізуючи ПІІ в Україну за останні 6 років (2016–2022 рр.), ми можемо побачити, що найбільшими вони були в 2021 р. і склали 6 687 млн дол США. Це зумовлено тим що інвестори оголосили про здійснення 13 169 проєктів прямих іноземних інвестицій. У 2020 році спостерігаємо зменшення цього показника, що зумовлено негативним впливом пандемії у світі. Потужне зростання відбулося з ПІІ з України в 2019 та 2021 роках, це може ути наслідком стабілізації інвестиційного клімату в Україні. Варто відмітити, що найвищі покази та різке зростання ПІІ відбулося саме перед пандемією та повномасштабною війною в Україні. Відповідно такі негативні події призвели до зменшення у наступних роках ПІІ на 114,8% або на 6728 дол. США у 2020 в порівнянні з попереднім роком та на 103,14% або на 6897 дол. США у 2022 році в порівнянні з минулим роком. Тенденція є спадною та негативно

Таблиця 1

Динаміка прямих іноземних інвестицій в Україні з 2016–2022 рр. млн дол. США

Рік	Прямі іноземні інвестиції в Україну	Прямі іноземні інвестиції з України	Сальдо
2016	3810	16	3794
2017	3692	8	3684
2018	4 445	-5	4460
2019	5 860	648	5212
2020	-868	82	-950
2021	6 687	-198	6885
2022	-210	81	-291

Джерело: створено авторами на основі [3]

впливає на економіку України. Великі суми іноземних активів та реінвестицій були повернуті до інвесторів що до початку повномасштабної війни за проханням уряду іноземних країн.

Індекс інвестиційної привабливості розраховується щороку Європейською бізнес асоціацією. Цей показник може коливатись від одного до п'яти. Україна за весь час вимірювання не отримала вище 4 балів, зазвичай цей індекс знаходиться на рівні 2,5-3, що вказує на середню привабливість та недостатню зацікавленість інвесторів в Україні. У 2020 році цей показник впав на 5 поділок що пов'язане з кризою коронавірусу та відповідно дезорієнтованістю інвесторів. У наступному році індекс становить вже 2,73. Це показує, що ринок інвестицій розширюється та загальне положення України у світі покращується. Військові дії на території України значно погіршили інвестиційну привабливість у 2022 році, що має негативний вплив на усі сфери економіки, не тільки інвестиційну.

Повномасштабна війна стала новим фактором впливу на рівень ділової активності та інвестиційного середовища в Україні. Так, інтегральний показник Індексу інвестиційної привабливості України у першій половині 2022 року впав на пів пункту та склав 2,17 балів з 5-ти можливих. Це значення – найнижче з 2013 року. В минулому році індекс становив 2,73 балів. Для порівняння, під час

активної фази пандемії Covid-19 Індекс знижувався до 2,4 балів, а за часів Євромайдану – до 1,8 балів, що досі є найнижчим значенням за увесь час проведення дослідження. Варто зазначити, що одразу після Революції гідності Індекс показав відчутний стрибок та подальше зростання, тож маємо надію на аналогічну динаміку по завершенню війни [4].

З рисунка 2 можна побачити, що із самого початку повномасштабного вторгнення агресора на територію України кількість залучених ОВДП постійно зростає. На діаграмі добре видно поступове збільшення купівлі облігацій НБУ та обернено пропорційна тенденція комерційних банків. Нерезиденти зменшили купівлю облігацій за досліджуваний період, але це не є суттєвим. Основними інвесторами на ринку ОВДП є банки та НБУ, а юридичні особи та нерезиденти складають значно меншу частину.

Доцільно порівняти як змінилась кількість випущених ОВДП за 5 років. На рисунку 3 видно, що відбулося значне зростання ОВДП куплених НБУ на 306964 грн або на 49,5% в порівнянні з попереднім роком. За весь період дослідження такого значного збільшення не спостерігається. Це пов'язано із випуском військових облігацій та потребою держави в додаткових ресурсах. Кількість куплених ОВДП фізичними та юридичними особами зростає протягом всього досліджу-

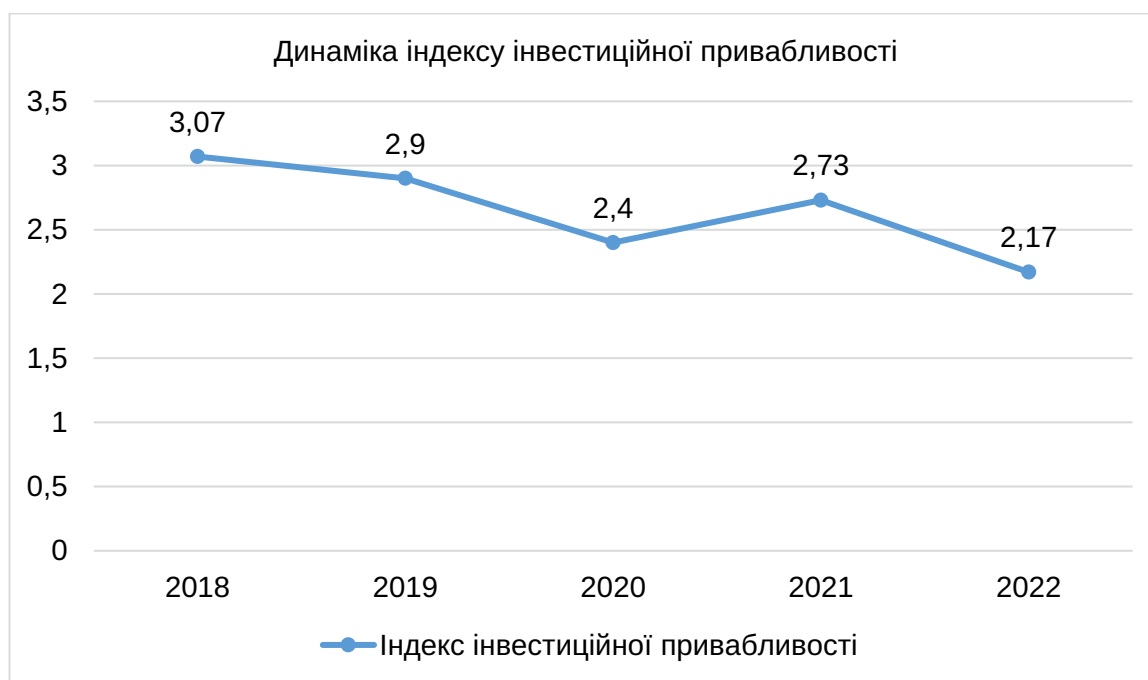

Рис. 1. Динаміка індексу інвестиційної привабливості

Джерело: створено авторами на основі [4]

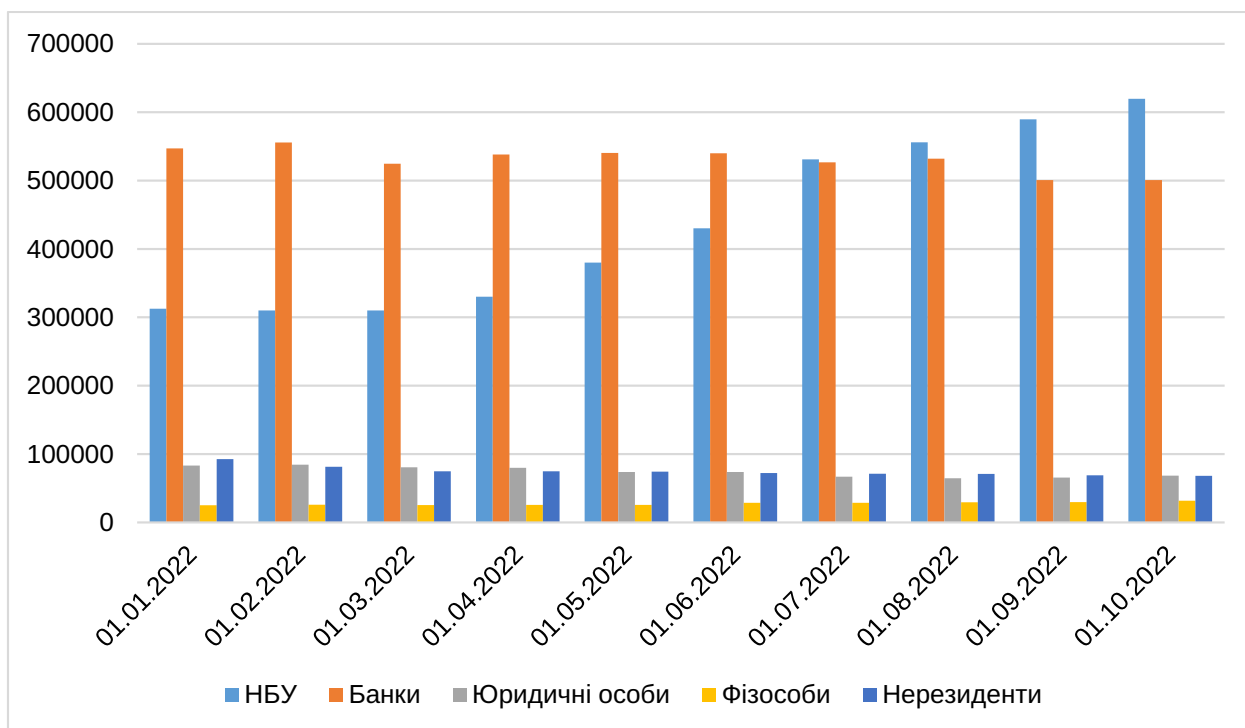

Рис. 2. Обсяги ОВДП які знаходяться в обігу з 1 січня по 1 жовтня 2022 року

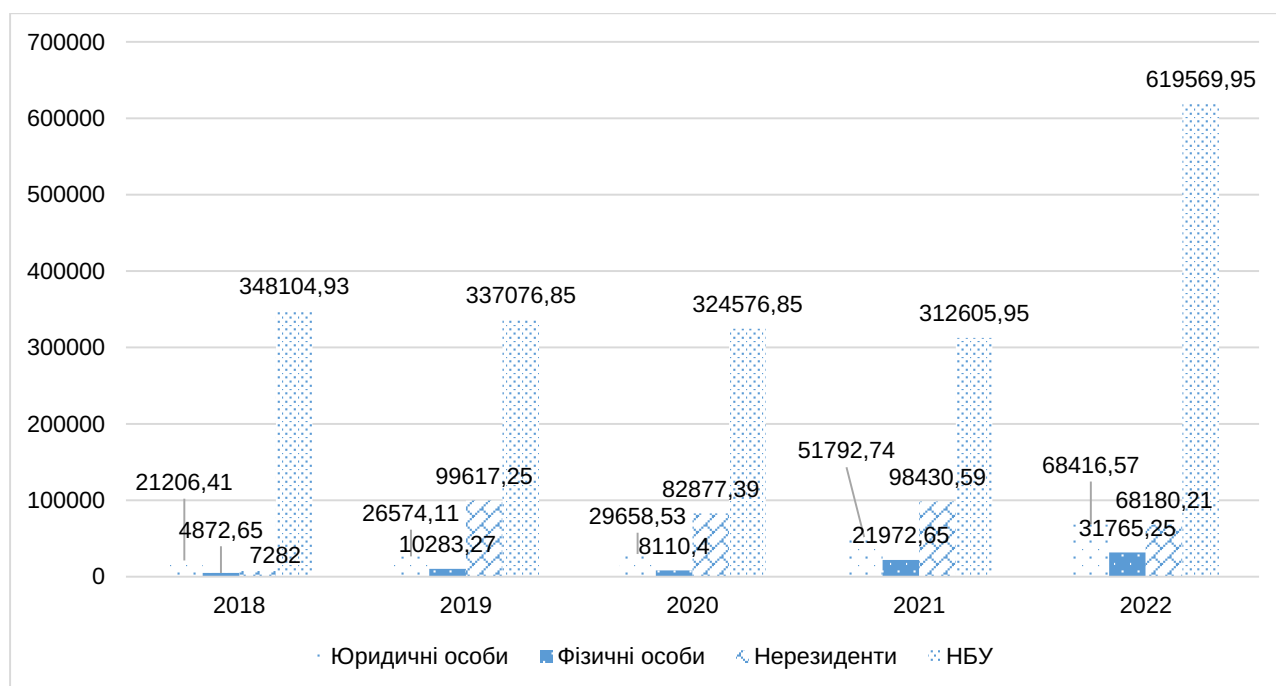

Рис. 3. Обсяги ОВДП, які знаходяться в обігу з жовтня 2018 по жовтень 2022

ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

ваного періоду. У 2022 році на Купівля ОВДП юридичними особами збільшилась на 32,1% в порівнянні з минулим роком, а фізичними особами на 44,6%. Це показує, що облігації в 2022 році були досить вигідними для всіх видів інвесторів та усвідомленість громадян про збереження коштів зростає.

Під час аукціону із розміщення ОВДП, який відбувся 09.08.2022, Міністерством фінансів було підвищено граничний рівень доходності 6-місячних гривневих облігацій з 10% до 12%, що дозволило залучити до державного бюджету 3,5 млрд гривень, задовольнивши всі заявки за відповідним інструментом.

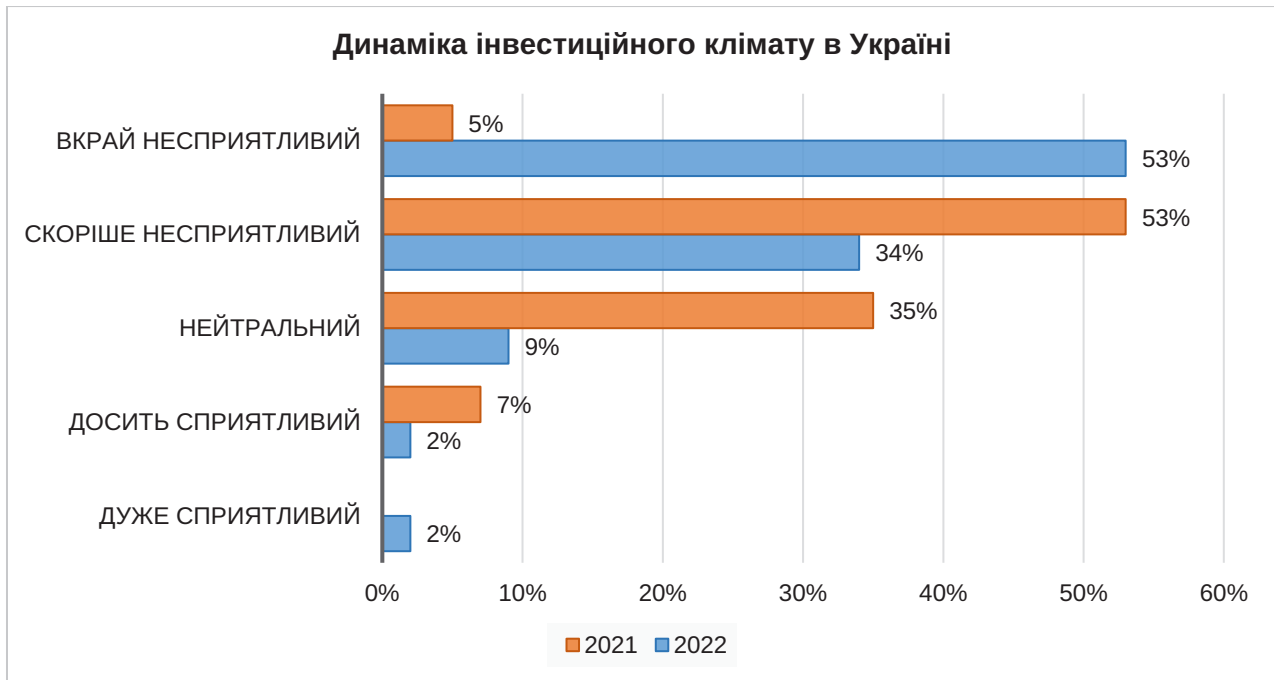

Рис. 4. Динаміка Інвестиційного клімату в Україні

Джерело: створено авторами на основі [5]

Аналізуючи вище вказаний графік можна зрозуміти що на сьогоднішній день інвестиційний клімат вкрай несприятливий для інвестора. Скоріше за все це зумовлено військовими діями на території України, що не скажеш за 2021 рік. Тоді показник інвестиційного клімату набував «скоріше несприятливого» значення на 53%. Хоча я б заперечила такий відсоток, адже за 2021 рік Україна досягла найвищого рівня доходів від інвестицій.

Інвестування в сталий розвиток називається ще імпаکت-інвестуванням. Це капіталовкладення в компанії, організації та фонди з наміром створити вимірюваний соціальний та/або екологічний вплив разом із фінансовою віддачею. Імпакт-інвестори часто, але необов'язково, вкладаються в інноваційні бізнеси та підприємства в таких секторах:

- сільське господарство;
- доступне житло;
- охорона здоров'я;
- енергетика;
- чисті технології;
- фінансові послуги для бідних [6].

Найпопулярнішим напрямком інвестування залишається вкладення у нерухомість. Звичайно мається на увазі на тій території, де не ведуться бойові дії та відносно спокійна ситуація для населення, тобто західна частина України.

Говорячи про інвестиції у нерухомість можна розглянути такі варіанти: капіталовкладення на вторинному ринку, де ціни значно знизились, порівняно з довоєнним періодом; реальні інвестиції у створення будівельних підприємств, які ці об'єкти відновлюватимуть [6]. Цей інструмент дасть можливість зберегти свої кошти та отримати економічні вигоди в майбутньому.

Досить важливим при виборі інструмента інвестування є аналіз ситуації на фінансовому ринку що зараз склалась і орієнтація на суспільне благо. Хоч багато іноземних інвесторів скоротили або й зовсім припинили свою діяльність в Україні, багато з них оптимістично налаштовані та планують відновити свою діяльність після завершення війни. [8]. Звичайно про перші роки після перемоги України ніхто нічого однозначно сказати не зможе, бо населення в цей час буде неспроможним купувати щось більше за найнеобхідніше. Для початку нам необхідно відновити економіку до того рівня, який був до війни, про що вже складаються спеціальні програми Офісом президента України та МБРР, МВФ та Світовий банк.

Наразі загальна тенденція поведінки інвесторів дуже є предбачуваною, бо багато з них зараз намагаються вберегти свої ресурси і не вкладати свої кошти. Така тенденція спостерігається за усіма формами інвестицій у цьому році.

Єдині сектори, які не постраждали під час війни – це IT-технології та стартапи. Вони залишаються актуальними джерелами для активного інвестування й сьогодні, бо є досить ригідними до місця розташування і економічно-вигідними. Загалом інвестори не розглядають наразі проєктів для інвестування в Україні через нестабільну політичну та економічну ситуацію.

Хоча у країні і запроваджено воєнний стан і військова мобілізація, проведена релокація бізнесу й членів команди, IT-індустрія у першому кварталі 2022 року принесла державі рекордні 2 млрд доларів експортних надходжень. Це на 500 млн доларів більше, ніж за відповідний період минулого мирного року. За даними Нацбанку, фактичний обсяг IT-експорту збільшився майже на 30%. До самого початку війни спостерігалось стрімке зростання IT-індустрії. І в лютому зафіксували найвищий показник експорту за всю історію вітчизняного IT-ринку –

839 млн доларів.[7] Такі показники є досить привабливими для іноземних інвесторів, тому вагомою тенденцією для інвестування під час воєнного стану залишатиметься напрям IT-технологій.

Висновки. Отже, війна дуже негативно вплинула на інвестиційну сферу України. Більшість інвесторів відмовились продовжувати співпрацю з Україною через постійну територіальну небезпеку та невизначену економіко-політичну ситуацію. Але все ж Україна залишається привабливою для інвестицій, які безпосередньо стосуються IT-сектору та інноваційної діяльності. Також деякі інвестори цікавляться інституційною нерухомістю, як інструментом інвестування, бо це більш консервативний метод, який може бути досить доречним після завершення війни. ОВДП поступово втрачають свою вартість для закордонних інвесторів, хоча це той інструмент, який допоможе зберегти свої кошти та гарантований до повернення державою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гук О. В., Грищенко А. О. Вітчизняний та зарубіжний досвід удосконалення методик визначення ставки дисконтування. *Економічний простір : Збірник наукових праць*. 2021. № 68. С. 173–179.
2. Мельник А. В., Гук О. В. Механізм забезпечення інноваційного розвитку на промисловому підприємстві. *Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи : зб. тез доп. II Міжнарод. наук.-практ. конф.* Київ, 2021. С. 228–229.
3. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) в Україну. Мінфін. Веб-сайт. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/> (дата звернення: 20.11.2022).
4. Індекс інвестиційної привабливості України показав найнижче значення з 2013 року. European Business Association. Веб-сайт. URL: <https://eba.com.ua/indeks-investytsijnoi-pryvablyvosti-ukrayiny-pokazav-najnyzhche-znachennya-z-2013-roku/> (дата звернення: 20.11.2022).
5. Індекс інвестиційної привабливості України. ЄВРОПЕЙСЬКА БІЗНЕС АСОЦІАЦІЯ. URL: https://eba.com.ua/wp-content/uploads/2022/08/EBA-InvestIndex_1H-2022_UA.pdf (дата звернення: 20.11.2022).
6. Куди інвестувати під час війни. Finance.ua. Веб-сайт. URL: https://finance.ua/ua/saving/kudy-investuvaty-pid-chas-vijny#headline_4 (дата звернення: 20.11.2022).
7. Інвестиції під час війни: тенденції та перспективи. Будуй своє. Веб-сайт. URL: <https://buduysvoe.com/publications/investyciyi-pid-chas-vijny-tendenciyi-ta-perspektyvu> (дата звернення: 20.11.2022).
8. Задоя О. А., Фоменко В. С. Тенденції розвитку портфельних іноземних інвестицій в Україні. *Європейський вектор економічного розвитку*. 2021. № 1 (30). URL: <https://eurodev.duan.edu.ua/images/PDF/2021/1/6.pdf> (дата звернення: 20.11.2022).

REFERENCES:

1. Guk O. V., Hryshchenko A. O. (2012) Vitchyzniani ta zarubizhnyi dosvid udoskonalennia metodyk vyznachennia stavky dyskontuvannia. *Ekonomichnyi prostir: Zbirnyk naukovykh prats*, 68, 173–179. (in Ukrainian)
2. Melnyk A. V., Huk O. V. (2021) Mekhanizm zabezpechennia innovatsiinoho rozvytku na promyslovomu pidpriemstvi. *Biznes, innovatsii, menedzhment: problemy ta perspektyvy*: zb.tez dop. II Mizhnarod. nauk.-prakt. konf. Kyiv. P. 228–229. (in Ukrainian)
3. Priami inozemni investytsii (PII) v Ukrainu. Minfin. Retrieved from: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/>.
4. Indeks investytsiinoi pryvablyvosti Ukrainy pokazav nainyzhche znachennia z 2013 roku. Retrieved from: <https://eba.com.ua/indeks-investytsijnoi-pryvablyvosti-ukrayiny-pokazav-najnyzhche-znachennya-z-2013-roku/>.

5. Indeks investytsiinoi pryvablyvosti Ukrainy. YEVIROPEISKA BIZNES ASOTSIATSIIA. Retrieved from: https://eba.com.ua/wp-content/uploads/2022/08/EBA-InvestIndex_1H-2022_UA.pdf.
6. Kudy investuvaty pid chas viiny. Finance.ua. Retrieved from: https://finance.ua/ua/saving/kudy-investuvaty-pid-chas-viiny#headline_4.
7. Investytsii pid chas viiny: tendentsii ta perspektyvy. Budui svoje. Retrieved from: <https://buduysvoe.com/publications/investyciyi-pid-chas-viiny-tendenciyi-ta-perspektyvy>.
8. Zadoia O. A., Fomenko V. S. (2021) Tendentsii rozvytku portfelnykh inozemnykh investytsii v Ukraini. *Yevropeyskyi vektor ekonomichnoho rozvytku*. № 1 (30). Retrieved from: <https://eurodev.duan.edu.ua/images/PDF/2021/1/6.pdf>.